

Leren en werken via het mbo voor werkzoekenden

De werkzoekenden

Het volgen van een opleiding in het *mbo* kan onderdeel van de re-integratie van werkzoekenden op de *arbeidsmarkt* zijn. Mbo-opleidingen hebben steeds meer mogelijkheden om werken en leren goed te combineren zoals meerdere startmomenten per jaar, verkorte opleidingen bij relevante ervaring of opleidingen op de werkplek. Dit wordt vaak in overleg met kandidaten, bedrijven en andere partijen zoals gemeenten en *UWV* vormgegeven. Via de infographic en het menu vind je meer informatie over bekende en nieuwe mogelijkheden voor werkzoekenden.

1. Re-integratie

Voor veel mensen die een uitkering ontvangen, van *UWV*, of een gemeente (*Participatiewet*), is het doel re-integratie, waar mogelijk in regulier werk op de *arbeidsmarkt*. *UWV* en gemeenten hebben in bepaalde gevallen budget om re-integratie te bevorderen. *UWV* is verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen met *uitkeringen* vanwege werkloosheid (met name de *WW*) en *arbeidsongeschiktheid* (zoals *WAO*, *WIA* en *Wajong*). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor mensen met een *Participatiewetuitkering* en voor mensen zonder uitkering die willen participeren op de arbeidsmarkt, de zogenaamde *nuggers* (nietuitkeringsgerechtigden).

2. Beroepsgerichte opleiding

Om een cliënt duurzaam aan het werk te helpen, is het nodig om een goede analyse te maken: van de cliënt, en van de kansen die de *arbeidsmarkt* biedt. Vervolgens kan een doel worden geformuleerd, plus de route daar naar toe. Het volgen van een opleiding kan daar onderdeel van zijn. De Nederlandse onderwijs- en opleidingsstructuur biedt een scala aan mogelijkheden, zowel in het bekostigd als niet bekostigd middelbaar *beroepsonderwijs*.

3. Maatwerk

Mbo-scholen hebben mogelijkheden voor het leveren van maatwerk bij hun opleidingsaanbod, zoals:

- meerdere startmomenten per jaar
- verkorting van opleidingen voor mensen die al relevante werkervaring of hogere vooropleiding hebben
- de mbo-opleiding op locatie van het bedrijf te laten plaatsvinden (dus niet op school), zowel de beroepspraktijkvorming als het begeleide onderwijs

- de mogelijkheid om eventueel mensen toe te laten tot een mbo-opleiding die niet aan de hiervoor geldende formele vooropleidingseisen voldoen.

Het varieert per mbo-instelling hoe en of er maatwerk mogelijk is. Dit wordt vaak in overleg met kandidaten, bedrijven en andere partijen zoals gemeenten en *UWV* vormgegeven. Of en welke mogelijkheden de mbo-instellingen in de regio bieden voor maatwerk, kan een gemeente of andere partij alleen te weten komen door met de mbo-school in gesprek te gaan.

Tips

- Gebruik '[Kies MBO](#)' van *SBB* om een kansrijk beroep te vinden.
- Gebruik de [regionale arbeidsmarktinformatie](#) van bijvoorbeeld *UWV*.
- Gebruik de infrastructuur die het onderwijs biedt om kansen, mogelijkheden en route naar het doel te bepalen. Denk daarbij aan de contactpersonen of docenten en decanen van het *mbo* in de regio of het particuliere onderwijs, leerwerkloketten, etc.

Mbo diploma via bbl

De *beroepsbegeleidende leerweg* (bbl) is een opleiding die bestaat uit een combinatie van werken en leren. Gemiddeld genomen houdt dit in dat één dag in de week naar school wordt gegaan en dat de rest van de week er wordt gewerkt bij een erkend leerbedrijf. Gemiddeld genomen betekent dat er 60 tot 80% van de opleiding in de praktijk plaats vindt. Bij de beroepsbegeleidende leerweg is er sprake van een betaalde baan bij het leerbedrijf en wordt er salaris uitbetaald.

1. Bbl: leren en werken

Bbl is de afkorting van *beroepsbegeleidende leerweg*. Dit is een leerweg waarin leren en werken worden gecombineerd. De kandidaat heeft meestal een betaalde baan in een bedrijf en krijgt ongeveer een dag per week les op school of binnen een leerbedrijf.

De verschillende *leerwegen* binnen het *mbo* hebben ieder een eigen combinatie van leren en werken. In de bbl ligt de nadruk meer op werken, vaak wordt een verhouding van ongeveer 80% tegen 20% gehanteerd. De kandidaat volgt minimaal 200 uur onderwijs en minimaal 610 uur beroepspraktijkvorming. Dit gebeurt in principe in een betaalde baan, bij een [erkend leerbedrijf](#) maar kan ook als vrijwilligerswerk. In de bol-variant (*beroepsopleidende leerweg*) zit de kandidaat meer op school (gemiddeld genomen 60% van de tijd) en volgt daarnaast voor de overige ongeveer 40% een stage (beroepspraktijkvorming) in een [erkend leerbedrijf](#). Deze percentages zijn indicatief. Overigens zien we steeds meer voorbeelden waarin zowel voor de bol als de bbl het begeleide onderwijs op de praktijklocatie plaatsvindt, met docenten die lesgeven in de praktijk, of in een ruimte die daar ter beschikking wordt gesteld.

De bbl-route is een interessante optie voor re-integratie, omdat de opleiding in principe wordt gecombineerd met een betaalde baan. De bbl-student treedt meestal in dienst bij het erkend leerbedrijf op basis van een arbeidscontract en ontvangt dan ook *loon*.

1.1 Bbl-leerbaan

Een kandidaat moet zelf, met hulp van de school en eventueel van gemeente, leerwerkloket of *UWV* een door de overheid erkende leerbaan vinden. Deze leerbaan is noodzakelijk om een bbl-opleiding te kunnen volgen. Op leerbanenmarkt.nl staan alle *leerbanen* die momenteel beschikbaar zijn bij leerbedrijven. Indien er geen leerbaan gevonden wordt, kan de werkzoekende dan wel een organisatie (onderwijsinstelling, gemeente, *UWV*, leerwerkloket) vragen om ondersteuning bij het [SBB-meldpunt stagetekorten](#). *SBB* kan vervolgens potentiële leerbanen bij erkende leerbedrijven aanreiken. Een bedrijf kan van *SBB* het predicaat erkend leerbedrijf krijgen als het bedrijf:

- Een goede leerplaats en werkzaamheden biedt, die behoren tot de werkprocessen van het beroep waarvoor de student studeert. Voor iedere onderwijsdeelnemer is een relevante leerplaats beschikbaar.
- Voldoende, deskundige begeleiding biedt. Het bedrijf benoemt en faciliteert een praktijkopleider.

Alleen bedrijven die hieraan voldoen zijn bevoegd om een praktijkdeel van een *mbo* te verzorgen. Bedrijven kunnen [erkenning](#) aanvragen via [SBB](#). Indien een gemeente een cliënt wil kunnen plaatsen in een bbl-traject bij een werkgever en de werkgever is nog geen erkend leerbedrijf, dan kan de gemeente, samen met het bedrijf, bij *SBB* een erkenning aanvragen.

2. Voor wie? Vier niveaus

De bbl-variant is te volgen in alle vier de niveaus van het *mbo*, van Entree (niveau 1) tot de middenkaderopleiding (niveau 4). Iedereen in Nederland kan een bbl-opleiding volgen. Er gelden, naar gelang het niveau, eisen aan de vooropleiding om toegang te krijgen tot specifieke bbl-trajecten

- Vooropleidingseisen entreeopleiding
  - De kandidaat voldoet niet aan de vooropleidingseisen voor toelating tot een opleiding mbo-2, mbo-3 of mbo-4;
  - De kandidaat is niet meer leerplichtig (veelal vanaf 16 jaar).
- Vooropleidingseisen basisberoepsopleiding (niveau 2)
  - De kandidaat heeft een diploma lbo, vbo, *vmbo* basis- of kaderberoepsgerichte leerweg, *vmbo* theoretische leerweg, mavo , mavo-vbo of *vmbo* gemengde leerweg.
  - De kandidaat heeft een diploma entreeopleiding.
  - De kandidaat heeft een bewijs dat hij de eerste 3 leerjaren van de havo of het vwo goed heeft doorlopen. Of een ander diploma of bewijsstuk dat de overheid heeft erkend heeft op basis van een ministeriële regeling.
- Vooropleidingseisen vakopleiding (niveau 3) of middenkaderopleiding (niveau 4)
  - De kandidaat heeft een diploma lbo, vbo of *vmbo* kaderberoepsgerichte leerweg, *vmbo* theoretische leerweg, mavo, mavo-vbo of *vmbo* gemengde leerweg.
  - De kandidaat heeft een diploma basisberoepsopleiding (mbo niveau 2).
  - De kandidaat heeft een bewijs dat de eerste 3 leerjaren van de havo of het vwo goed zijn doorlopen. Of de kandidaat heeft een ander diploma of bewijsstuk dat de overheid heeft erkend op basis van een ministeriële regeling.
- Vooropleidingseisen specialistenopleiding (niveau 4)
  - Om een specialistenopleiding te volgen, heeft de kandidaat een diploma vakopleiding (niveau 3) voor hetzelfde beroep of dezelfde richting nodig.

Kandidaten die niet aan de formele toelatingseisen voldoen, kunnen soms onder voorwaarden toch worden toegelaten. Dit gebeurt in nauwe samenspraak tussen kandidaat, school en bedrijf.

3. Hoe lang?

De lengte van de bbl-opleiding hangt af van het [niveau](#):

- De entreeopleiding (niveau 1) duurt 1 jaar.
- De basisberoepsopleiding (niveau 2) duurt 1 tot 2 jaar.
- De vakopleiding (niveau 3) duurt 2 tot 3 jaar.
- De middenkaderopleiding (niveau 4) duurt 3 jaar. Voor sommige opleidingen geldt een maximum van 4 jaar.

Overigens kan de opleidingsduur korter zijn dan hierboven aangegeven. Afhankelijk van vooropleiding, werkervaring en extra ondersteuningsbehoeften is op individueel niveau maatwerk mogelijk. Welke mogelijkheden er zijn verschilt per *mbo*-school.

4. Wordt verzorgd door

Bbl-opleidingen kunnen worden gevolgd aan een *mbo*-school. Er zijn meer soorten *mbo*-scholen:

1. agrarische opleidingencentra (aoc's)
2. regionale opleidingencentra (roc's)
3. vakinstellingen
4. private MBO-instellingen (niet-bekostigd onderwijs)

Bbl-opleidingen die worden uitgevoerd door een roc, aoc of vakinstelling worden bekostigd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

5. Financiering

Bij de financiering van een bbl-opleiding in het kader van re-integratie van kandidaten vanuit *UWV* of gemeente gaat het om drie dingen:

- Hoe wordt de opleiding betaald?
- Hoe wordt voorzien in het levensonderhoud?
- Is er subsidie mogelijk voor werkgevers ter compensatie van de begeleiding op de werkvloer?

In het algemeen geldt voor *UWV* en gemeenten dat uitstroom naar duurzame arbeid wordt gestimuleerd. Het gaat om maatwerk dat per kandidaat wordt bekeken, en er is dus geen algemeen geldende uitspraak over te doen.

5.1 Financiering opleiding

Een bbl-opleiding die wordt uitgevoerd door een roc, aoc of vakinstelling valt onder het bekostigd onderwijs. Dat betekent dat de opleiding wordt betaald vanuit het budget (de zogenaamde lumpsum) dat het ministerie van OCW hiervoor beschikbaar stelt aan de betreffende *mbo*-scholen.

Bbl-opleidingen kunnen ook worden uitgevoerd door private *mbo*-scholen. In dit geval is geen financiering vanuit het ministerie van OCW mogelijk. De opleiding kan mogelijk betaald worden door gemeente of *UWV*, [zie voor meer informatie hoofdstuk 7 van "Extra informatie"](#)

Cursusgeld

Een deelnemer aan een bekostigde bbl-opleiding betaalt cursusgeld. Kijk voor actuele informatie over cursusgeld in het *mbo* op de website van de [Rijksoverheid](#).

In bepaalde gevallen kan de uitkerende instantie het cursusgeld (deels) vergoeden. Dit hangt af van het type regeling af en van context, en wordt door de uitkerende instantie per kandidaat bekeken. Als de deelnemer bij een private mbo-school een bbl-opleiding volgt, stelt de mbo-school de bijdrage vast die de deelnemer moet betalen.

5.2 Levensonderhoud

Het kenmerk van een bbl-opleiding is dat het gaat om lerend werken in een betaalde baan, gecombineerd met het volgen van lessen, op school of binnen het leerbedrijf. De kandidaat heeft geen recht op studiefinanciering. Aangezien hij of zij betaald werk verricht, wordt daarmee dus een *inkomen* verworven waarmee in het levensonderhoud kan worden voorzien. In bijzondere gevallen kan een bbl-baan ook worden verricht met behoud van uitkering of met *loonkostensubsidie*. Voor mensen met een uitkering of subsidie geldt dat zij bij de uitkerende instantie moeten nagaan wat eventuele consequenties zijn voor hun uitkering of subsidie. Voor *WW*-gerechtigden hanteert *UWV* de beleidsregel dat een opleiding die wordt gedaan met behoud van uitkering maximaal 2 jaar mag duren.

5.3 Werkgevers

Voor werkgevers is in het kader van de regeling *Praktijkleren* een subsidie beschikbaar van maximaal € 2.700,- per gerealiseerde praktijkplaats in de bbl, ter compensatie van de begeleiding op de werkvloer. Voorwaarde is dat het gaat om een erkend leerbedrijf. Aanvragen kunnen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland worden ingediend. Deze subsidie is van toepassing bij een bekostigde of nietbekostigde bbl-opleiding. De subsidie is niet van toepassing bij een bol-opleiding. Deze [subsidieregeling](#) is onlangs verlengd tot 2023.

Mbo diploma via bol

De *beroepsopleidende leerweg* (bol) is een dagopleiding, waarbij de kandidaat de hele week naar school gaat. Tijdens de opleiding doet men praktijkervaring op en wanneer er stage wordt gelopen is dit bij een erkend leerbedrijf. Deze stage wordt ook wel beroepspraktijkvorming (BPV) genoemd. Hoe vaak er stage wordt gelopen verschilt per opleiding. Over het algemeen bestaat een bol-opleiding voor gemiddeld 40% uit diverse *stages* en voor 60% van de tijd uit theorie die gevolgd wordt op school.

1. Bol: leren met stage

Bol is de afkorting van *beroepsopleidende leerweg*. Bij de bol zit de kandidaat het grootste deel van de opleiding op school. De verschillende *leerwegen* binnen het *mbo*, bbl en bol, hebben ieder een eigen combinatie van leren en werken. In de bbl ligt de nadruk meer op werken. In de bol-variant zit de kandidaat

gemiddeld genomen 60% van de tijd op school en volgt tijdens de overige 40% een of meer stage(s) in een [erkend leerbedrijf](#).

Een kandidaat kan via de school een stage (de officiële term is: beroepspraktijkvormingsplek) vinden. Op [stagemarkt.nl](#) staan alle [stageplekken](#) die momenteel beschikbaar zijn bij leerbedrijven.

Indien er geen stage gevonden wordt, kan de werkzoekende dan wel een organisatie (onderwijsinstelling, gemeente, *UWV*, leerwerkloket) vragen om ondersteuning bij het [SBB-meldpunt stagetekorten](#). *SBB* kan vervolgens potentiële *stages* bij leerbedrijven aanreiken.

Een bedrijf kan het predicaat erkend leerbedrijf krijgen als het bedrijf:

- Een goede leerplaats en werkzaamheden biedt, die behoren tot de werkprocessen van het beroep waarvoor de student studeert. Voor iedere stagiair is een relevante leerplaats beschikbaar.
- Voldoende, deskundige begeleiding biedt. Het bedrijf benoemt en faciliteert een praktijkopleider.

Alleen bedrijven die hieraan voldoen zijn bevoegd om de student te begeleiden tijdens zijn beroepspraktijkvorming. Bedrijven kunnen [erkenning](#) aanvragen via *SBB*.

2. Voor wie? Vier niveaus

Iedereen in Nederland kan in principe een bolopleiding volgen. De bol-variant is te volgen in alle vier de [niveaus](#). Er gelden, naar gelang het niveau, eisen aan de [vooropleiding](#) om toegang te krijgen tot specifieke bol-trajecten:

- Vooropleidingseisen entreeopleiding
  - De kandidaat voldoet niet aan de vooropleidingseisen voor toelating tot een opleiding *mbo-2*, *mbo-3* of *mbo-4*;
  - De kandidaat is niet meer leerplichtig (veelal vanaf 16 jaar).
- Vooropleidingseisen basisberoepsopleiding (niveau 2)
  - De kandidaat heeft een diploma *lbo*, *vbo*, *vmbo* basis- of kaderberoepsgerichte leerweg, *vmbo* theoretische leerweg, *mavo*, *mavo-vbo* of *vmbo* gemengde leerweg.
  - De kandidaat heeft een diploma entreeopleiding.
  - De kandidaat heeft een bewijs dat de eerste 3 leerjaren van de *havo* of het *vwo* goed zijn doorlopen, of heeft een ander diploma of bewijsstuk dat de overheid heeft erkend op basis van een ministeriële regeling.
- Vooropleidingseisen vakopleiding (niveau 3) of middenkaderopleiding (niveau 4)
  - De kandidaat heeft een diploma *lbo*, *vbo* of *vmbo* kaderberoepsgerichte leerweg, *vmbo* theoretische leerweg, *mavo*, *mavo-vbo* of *vmbo* gemengde leerweg.
  - De kandidaat heeft een diploma basisberoepsopleiding (*mbo* niveau 2).
  - De kandidaat heeft een bewijs dat de eerste 3 leerjaren van de *havo* of het *vwo* goed zijn doorlopen. Of de kandidaat heeft een ander diploma of bewijsstuk dat de overheid heeft erkend op basis van een ministeriële regeling.
- Vooropleidingseisen specialistenopleiding (niveau 4)
  - Om een specialistenopleiding te volgen, heeft de kandidaat een diploma vakopleiding (niveau 3) voor hetzelfde beroep of dezelfde richting nodig

3. Hoe lang?

De lengte van de bol-opleiding hangt af van het [niveau](#):

- De entreeopleiding (niveau 1) duurt 1 jaar.
- De basisberoepsopleiding (niveau 2) duurt 1 tot 2 jaar.
- De vakopleiding (niveau 3) duurt 2 tot 3 jaar.

- De middenkaderopleiding (niveau 4) duurt 3 jaar. Voor sommige opleidingen geldt een maximum van 4 jaar.

Overigens kan de opleidingsduur korter zijn dan hierboven aangegeven. Afhankelijk van vooropleiding, werkervaring en extra ondersteuningsbehoeften is op individueel niveau maatwerk mogelijk. Welke mogelijkheden er zijn verschilt per *mbo*-school.

4. Wordt verzorgd door

Bol-opleidingen kunnen worden gevolgd aan een *mbo*-school., al dan niet in het door OCW bekostigde onderwijs. Er zijn verschillende soorten MBO-scholen:

1. agrarische opleidingencentra (aoc's)
2. regionale opleidingencentra (roc's)
3. vakinstellingen
4. private mbo-instellingen (niet-bekostigd onderwijs)

5. Financiering

Bij de financiering van een bol-opleiding in het kader van re-integratie van kandidaten vanuit *UWV* of gemeente gaat het om twee dingen (binnen de bol is geen mogelijkheid voor een vergoeding aan werkgevers, zoals binnen de bbl):

- Hoe wordt de opleiding betaald?
- Hoe wordt voorzien in het levensonderhoud?

In het algemeen geldt voor *UWV* en gemeenten dat uitstroom naar duurzame arbeid wordt gestimuleerd. Het gaat om maatwerk dat per kandidaat wordt bekeken, en er is dus geen algemeen geldende uitspraak over te doen.

5.1 Financiering opleiding

Een bol-opleiding die wordt uitgevoerd door een roc, aoc of vakinstelling valt onder het bekostigd onderwijs. Dat betekent dat de opleiding wordt betaald vanuit het budget (de zogenaamde lumpsum) dat het ministerie van OCW hiervoor beschikbaar stelt aan de betreffende *mbo*-scholen.

Bol-opleidingen worden in sporadische gevallen ook uitgevoerd in een niet-bekostigde variant door de contractpoten van agrarische opleidingencentra (aoc's), regionale opleidingencentra (roc's) of vakinstellingen, en door private mbo-scholen. In dit geval is geen financiering vanuit het ministerie van OCW mogelijk. De opleiding kan mogelijk betaald worden door gemeente of *UWV*, [zie voor meer informatie hoofdstuk 7 van "Extra informatie"](#).

Lesgeld

Een deelnemer aan een bekostigde bol-opleiding betaalt [lesgeld](#). Zie voor actuele informatie over les gelden in het bekostigd mbo:

In bepaalde gevallen kan de uitkerende instantie het lesgeld (deels) vergoeden. Dit hangt af van het type regeling af en van context, en wordt per kandidaat bekeken.

Als de deelnemer bij een private mbo-school een bol-opleiding volgt, stelt de mbo-school de bijdrage vast die de deelnemer moet betalen.

5.2 Levensonderhoud

Anders dan bij de bbl is er bij bol geen sprake van een *mbo*-opleiding gecombineerd met een betaalde baan, maar van een mbo-opleiding met een of meer *stages*. Jongeren die voor hun 30ste zijn gestart met

een bol-opleiding hebben recht op studiefinanciering. Daarnaast is er soms een stagevergoeding mogelijk. Aangezien stagiairs niet in dienst zijn bij een leerbedrijf, hebben ze geen recht op het *minimumloon*. Wel kan een leerbedrijf er voor kiezen een stagevergoeding, reiskostenvergoeding of onkostenvergoeding te betalen.

Studiefinanciering

Wie een bol-opleiding doet, kan [studiefinanciering](#) krijgen. Om als mbo-student in aanmerking te komen moet de kandidaat minimaal 18 jaar zijn, maar jonger dan 30 op het moment dat de studiefinanciering ingaat. Het bedrag van de studiefinanciering is meestal niet voldoende om van rond te komen. Het hangt af van verschillende omstandigheden of de studiefinanciering een gift of een lening is. Studiefinanciering is mogelijk binnen een bekostigde en een niet-bekostigde bol-opleiding. Voor de bbl-leerweg is geen studiefinanciering mogelijk. Als de kandidaat studiefinanciering heeft en 30 wordt, loopt de studiefinanciering gewoon door. In andere gevallen is het *levenlanglerenkrediet* wellicht een alternatief.

Levenlanglerenkrediet

Het [levenlanglerenkrediet](#) is een lening om het lesgeld van een wettelijk erkende opleiding een *beroepsopleidende leerweg* in het mbo te kunnen betalen. Het is beschikbaar voor iedereen tot 55 jaar. Het krediet is per jaar maximaal 5 keer het bedrag aan wettelijk lesgeld, en kan niet meer zijn dan daadwerkelijk wordt betaald aan lesgeld. Dit kan voor de duur van een studie. Het levenlanglerenkrediet kan worden aangevraagd bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

Mbo certificaat

Omdat banen veranderen en leren niet stopt bij het behalen van een diploma is het sinds kort mogelijk om een *mbo*-certificaat te behalen. Werkenden en werkzoekenden volgen een deel van een mbo-opleiding dat relevant is voor het vergroten van hun kansen op de *arbeidsmarkt* of het verbreden van hun kennis binnen hun huidige baan.

1. Wat is het?

Deelnemers volgen, in de *derde leerweg*, een van te voren afgesproken deel van een *mbo*-opleiding waarvoor een mbo-certificaat is vastgesteld. Er kan een certificaat z-ljn vastgesteld voor een keuzedeel of voor een beroepsgericht onderdeel. Voor welke delen van welke opleidingen een mbo-certificaat is vastgesteld staat op <https://kwalificatiestructuur-mijn.s-bb.nl/>.

Het deel van de opleiding bestaat in principe uit zowel onderwijs (verzorgd door de onderwijsinstelling) als beroepspraktijkvorming (leren in het leerbedrijf). De beroepspraktijkvorming kan in een leerbaan of met *stages* worden uitgevoerd. Deelnemers leggen examens af waarin wordt beoordeeld of is voldaan aan de certificaat-eisen die voor dit deel van de opleiding zijn vastgesteld.

2. Voor wie?

De certificaatgerichte route biedt werkzoekenden en werkenden de mogelijkheid een van tevoren afgesproken deel van een *mbo* opleiding te volgen die afgerond kan worden met een door OCW vastgesteld mbo-certificaat.

3. Hoe lang?

De duur van certificaatgerichte leerroute staat niet vast en kan per certificaat verschillen. Ook hangt de duur van de opleiding af van de (werk)ervaring van de deelnemer. Het gaat over het algemeen om op- en bijscholingsmodules met een korte looptijd van enkele weken tot maanden.

4. Wordt verzorgd door

Zowel bekostigde als niet-bekostigde *mbo* instellingen kunnen certificaatgerichte routes aanbieden, maar niet alle mbo's doen dit al. Gemeenten en *UWV* zullen bij de mbo-scholen in hun regio moeten informeren welk aanbod er is of gecreëerd kan worden. Alle mbo certificaten zijn te vinden op <https://kwalificatiestructuur-mijn.s-bb.nl/>.

5. Financiering

De *mbo*-school schrijft de deelnemer in de *derde leerweg* in, en ontvangt voor deze deelnemer geen bekostiging uit de lumpsum van OCW. Ook ontvangt de deelnemer geen studiefinanciering. Over de financiering van deze trajecten en het levensonderhoud van de deelnemer moeten afspraken worden gemaakt binnen de mogelijkheden van de re-integratieverantwoordelijkheid van gemeenten en *UWV*. Eventueel kunnen aanvullende afspraken worden gemaakt met bijvoorbeeld de werkgevers.

Praktijkleren met de praktijkverklaring

Praktijkleren met de praktijkverklaring is een nieuwe mogelijkheid in het *mbo* voor werkenden en werkzoekenden voor wie het behalen van een volledig mbo-diploma of -certificaat (nog) niet haalbaar is. De kandidaat leert een of meer werkprocessen in de praktijk bij een erkend leerbedrijf. De werkprocessen zijn onderdeel van de herkenbare mbo-kwalificatiestructuur. De deelnemers ontvangen een praktijkverklaring als onderdeel van een mbo-verklaring. De praktijkverklaring toont aan dat een deelnemer in de praktijk heeft laten zien dat hij zijn werkprocessen kan uitvoeren.

1. Wat is het?

Deelnemers volgen, in de *derde leerweg*, een van te voren afgesproken deel van de *mbo*-opleiding met in ieder geval beroepspraktijkvorming. Ze krijgen daarvoor een praktijkverklaring (als onderdeel van de *mbo*-verklaring). De beroepspraktijkvorming wordt uitgevoerd in een leerbaan. Deze opleidingstrajecten worden ook wel '*praktijkleren op maat*' of '*praktijkleren met de praktijkverklaring*' genoemd.

In de praktijkverklaring geeft de praktijkopleider aan welke werkprocessen de deelnemer in het leerbedrijf heeft leren uitvoeren (referentie praktijkopleider). De beroepspraktijkvorming kan worden aangevuld met onderwijs en examens.

2. Voor wie?

Praktijkleren met de praktijkverklaring is bedoeld voor werkenden en werkzoekenden zonder *startkwalificatie* voor wie het behalen van een volledig *mbo*-diploma (incl. entreeopleiding) of een *mbo*-certificaat vooralsnog niet haalbaar lijkt. Mensen die al wel een startkwalificatie hebben gehaald, maar voor wie een *mbo*-diploma of *mbo*-certificaat (nog) niet haalbaar is, kunnen ook in aanmerking komen. *Praktijkleren met de praktijkverklaring* is geschikt voor een brede groep werkenden en werkzoekenden en kan op de individuele situatie en behoefte worden aangepast. De leerbehoefte van een statushouder of inburgeraar is immers anders dan die van iemand met een *WW*-uitkering en recente werkervaring, of dan die van iemand die al drie jaar in de *bijstand* zit en alleen basisonderwijs heeft gevolgd.

3. Hoe lang?

Het gaat om een leerroute waarin maatwerk wordt geboden, er is geen vaststaande of vastgestelde duur van het opleidingstraject. Maar doorgaans zal de duur 3 tot 6 maanden zijn. De afspraken van de samenwerkingspartners rond en met de kandidaat zijn leidend.

4. Wordt verzorgd door

Bekostigde en private *mbo*-instellingen met een praktijkleerroute voor de praktijkverklaring. Het *praktijkleren* zelf vindt plaats in een erkend leerbedrijf.

5. Financiering

5.1 Opleiding

De *mbo*-school schrijft de deelnemer in de *derde leerweg* in, en ontvangt voor deze deelnemer geen bekostiging uit de lumpsum van het ministerie van OCW. Uitvoering van de praktijkleerroutes op maat, en eventuele extra begeleiding en ondersteuning, worden gefinancierd uit middelen die de samenwerkende partijen ter beschikking stellen (bijv. uit participatiebudget, ESF of financiering door werkgevers).

5.2 Levensonderhoud

Het is de bedoeling dat voor de beoogde deelnemers aan het opleidingstraject wordt voorzien in een vorm van *inkomen*, waarbij productieve arbeid cao-conform beloond wordt. Als nog geen sprake is van productieve arbeid kan voor een periode gekozen worden om het opleidingstraject met behoud van uitkering te volgen.

Extra informatie

1. Bekostigde en niet-bekostigde mbo-opleidingen

Het [ministerie van OCW](#) betaalt de bekostigde *mbo*-school om mbo-opleidingen te verzorgen. Bij een private *mbo*-school is dat niet het geval. Een bekostigde mbo-opleiding is voor iedereen toegankelijk, ongeacht leeftijd. Er kunnen uiteraard wel toelatingsvereisten zijn. Bij een bekostigde mbo-opleiding betaalt een student wel lesgeld (bol) of cursusgeld (bbl). De studiekosten van een niet-bekostigde mbo-opleiding worden door de betreffende mbo-scholen zelf vastgesteld en variëren dus.

Studenten kunnen zowel bij een bekostigde als een niet-bekostigde bol-opleiding in aanmerking komen voor studiefinanciering. De subsidieregeling *Praktijkleren* voor werkgevers is zowel van toepassing bij een bekostigde als een niet bekostigde bbl-opleiding.

2. Bekostigde mbo-scholen

Het door de overheid bekostigde middelbaar beroeps onderwijs (*mbo*) wordt verzorgd door roc's, aoc's en vakinstellingen.

- regionale opleidingscentra (roc's): een roc is een bekostigde onderwijsinstelling die in het kader van de wet educatie en *beroepsonderwijs* (WEB) middelbaar beroepsonderwijs aanbiedt en educatieve activiteiten verzorgt. Ze zijn halverwege de jaren negentig ontstaan als gevolg van fusies van diverse mbo-opleidingen. Instituten met meao (economisch en administratief), mts (technisch, elektrotechniek,

bouwkunde) en mdgo (detailhandel, gezondheidszorg, activiteitenbegeleider) werden samengevoegd tot grote opleidingscentra.

- vakinstellingen: vakinstellingen of *vakscholen* zijn onderwijsinstellingen die specifiek voor een bepaalde branche opleidingen verzorgen.
- agrarische opleidingscentra (aoc's): agrarische opleidingscentra zijn onderwijsinstellingen waarin het beroepsonderwijs op het gebied van de landbouw en de natuurlijke omgeving en voorbereidend beroepsonderwijs in de afdeling landbouw en natuurlijke omgeving of in de afdeling levensmiddelen-technologie worden verzorgd.

Bekostigde mbo-scholen verzorgen mbo-opleidingen in de bbl en de bol die door OCW worden bekostigd. Bekostigde mbo-scholen kunnen daarnaast ook niet-bekostigde mbo-opleidingen in de *derde leerweg* uitvoeren. Ook kunnen zij, in het kader van contractonderwijs, private cursussen en trainingen verzorgen.

3. Private mbo-scholen

In Nederland kunnen ook private scholen *mbo*-opleidingen uitvoeren. Deze opleidingen worden niet door OCW bekostigd. Een private mbo-school kan een mbo-opleiding uitvoeren in de bol, in de bbl en/of in de *derde leerweg*. De door de private mbo-school uitgevoerde mbo-opleiding moet aan dezelfde kwalitatieve maatstaven voldoet als het onderwijs dat wordt verzorgd door bekostigde mbo-scholen. Het gaat dan om maatstaven voor het uitvoeren van het onderwijs, de examinering en de kwaliteitszorg. Een private opleidingsorganisatie moet eerst erkend worden door OCW voordat hij een mbo-opleiding mag verzorgen en mbo-diploma's mag verstrekken. De opleidingsorganisatie kan, per mbo-opleiding afzonderlijk, hiertoe een diplomalicentie aanvragen bij DUO.

Private mbo-scholen bieden vaak, naast een of meer mbo-opleidingen, ook diverse cursussen en trainingen aan.

4. Opleidingsniveaus mbo

Het middelbaar *beroepsonderwijs (mbo)* leidt kandidaten op voor een beroep. Er zijn opleidingen op 4 niveaus: mbo 1 (mbo-Entree), 2, 3 en 4. Wanneer een diploma op minimaal niveau 2 wordt behaald, spreken we van een *startkwalificatie*. Voor elk [mbo-niveau gelden verschillende vooropleidingseisen](#). Ook de opleidingsduur verschilt, bovendien is maatwerk mogelijk. Vanaf niveau 2 kent het mbo formele toelatingseisen. Bij de intake van een volwassene moet daarbij altijd gekeken worden wat het [meest passende mbo-niveau](#) is, hierbij spelen gevolgde cursussen en eerdere werkervaring ook mee.

Het gaat om de volgende opleidingen:

1. De Entreeopleiding

De [entreeopleiding](#) bereidt kandidaten voor op de *arbeidsmarkt* of op doorstroming naar een mbo-2-opleiding. De Entreeopleiding is er voor mensen vanaf 16 jaar zonder een diploma van een vooropleiding. Veel mbo-scholen bieden de Entree opleiding in een passend programma voor volwassenen aan. Er zijn negen *entreekwalificaties* waartoe opgeleid kan worden. De meeste mbo-scholen (bekostigd en niet bekostigd) bieden meerdere Entreekwalificaties aan, zoals assistent dienstverlening en zorg, assistent verkoop/retail, assistent logistiek en assistent mobiliteitsbranche. De opleiding duurt 1 jaar.

Vooropleidingseisen entreeopleiding:

- De kandidaat voldoet niet aan de vooropleidingseisen voor toelating tot een opleiding mbo-2, mbo-3 of mbo-4;
- De kandidaat is niet meer leerplichtig (veelal vanaf 16 jaar).

2. De basisberoepsopleiding (niveau 2)

De basisberoepsopleiding duurt 1 tot 2 jaar. Het bereidt studenten voor om uitvoerende werkzaamheden te doen. Bijvoorbeeld kapper of autotechnicus. Vooropleiding:

- De kandidaat heeft een diploma lbo, vbo, *vmbo* basis- of kaderberoepsgerichte leerweg, *vmbo* theoretische leerweg, mavo, mavo-vbo of *vmbo* gemengde leerweg.
- De kandidaat heeft een diploma entree-opleiding.
- De kandidaat heeft een bewijs dat hij de eerste 3 leerjaren van de havo of het vwo goed heeft doorlopen. Of heeft een ander diploma of bewijsstuk dat de overheid heeft erkend op basis van een ministeriële regeling.

3. De vakopleiding (niveau 3)

De vakopleiding duurt 2 tot 3 jaar. Studenten leren hier werkzaamheden zelfstandig uit te voeren. Het gaat om beroepen als verzorgende en eerste monteur.

4. De middenkaderopleiding (niveau 4)

De middenkaderopleiding duurt 3 jaar. Voor sommige opleidingen geldt een maximum van 4 jaar. Studenten leren hier werkzaamheden volledig zelfstandig uit te voeren. Het gaat om beroepen als filiaalbeheerder en activiteitenbegeleider. Studenten die deze opleiding afronden, kunnen verder studeren op het *hbo*.

Vooropleidingseisen vakopleiding (niveau 3) of middenkaderopleiding (niveau 4):

- De kandidaat heeft een diploma lbo, vbo of *vmbo* kaderberoepsgerichte leerweg, *vmbo* theoretische leerweg, mavo, mavo-vbo of *vmbo* gemengde leerweg.
- De kandidaat heeft een diploma basisberoepsopleiding (mbo niveau 2).
- De kandidaat heeft een bewijs dat de eerste 3 leerjaren van de havo of het vwo goed zijn doorlopen. Of de kandidaat heeft een ander diploma of bewijsstuk dat de overheid heeft erkend op basis van een ministeriële regeling.

Vooropleidingseisen specialistenopleiding (niveau 4)

- Om een specialistenopleiding te volgen, heeft de kandidaat een diploma vakopleiding (niveau 3) voor hetzelfde beroep of dezelfde richting nodig.

4.1 Maatwerk

In de uitvoering van de diplomagerichte *mbo* opleidingen zijn verschillende vormen van maatwerk mogelijk:

- Toelating: kandidaten die niet aan de formele toelatingseisen voldoen, kunnen onder voorwaarden toch worden toegelaten. Dit kan in nauwe samenspraak tussen kandidaat, school, bedrijf en/of gemeente of *UWV*.
- Duur van de opleiding: Afhankelijk van vooropleiding, werkervaring en extra ondersteuningsbehoeften is op individueel niveau maatwerk mogelijk.
- Startmoment: Het is niet altijd nodig om met de start van de opleiding te wachten tot de start van het studiejaar. Een school bepaalt zelf wanneer een kandidaat kan starten met een opleiding.
- Leren buiten de school: onderwijs wordt niet alleen op school gegeven, maar kan ook plaatsvinden op een bedrijf of andere locatie.

Welke mogelijkheden er zijn verschilt per *mbo*-school.

5. Bbl en bol, werken en leren

Bbl en bol zijn *leerwegen* binnen het [mbo](#) en hebben ieder een eigen combinatie van leren en werken. In de bbl ligt de nadruk meer op werken, in een verhouding van 80% tegen 20%. Dit gebeurt veelal in een (betaalde) baan, bij een [erkend leerbedrijf](#).

In de bol-variant zit de kandidaat meer op school (gemiddeld genomen 60% van de tijd) en volgt daarnaast voor de overige 40% een stage in een [erkend leerbedrijf](#).

Binnen het *mbo* gaan zowel bol als bbl uit van de combinatie van werken en leren. De bbl heeft echter een veel sterkere werk-component en is daarom bij uitstek geschikt bij re-integratie van (volwassen) werkzoekenden.

Een bol- en een bbl opleiding leiden beide tot hetzelfde mbo-diploma. Het is mogelijk om een leerroute aan te bieden die deels in de bol, deels in de bbl wordt uitgevoerd. Welke mogelijkheden er zijn, verschillen per mbo-school

5.1 De derde leerweg

Naast de bol- en de bbl-variant kan een *mbo*-school een mbo-opleiding ook in de *derde leerweg* uitvoeren. De derde leerweg wordt niet door het ministerie van OCW bekostigd, ook niet als deze uitgevoerd wordt door een bekostigde mbo-school. De opleiding in de derde leerweg leidt tot hetzelfde mbo-diploma als de bol- en bbl-variant. Een opleiding in de derde leerweg moet dan ook aan dezelfde kwalitatieve maatstaven voldoen als de bol- en de bbl-variant. Het gaat dan om maatstaven voor het uitvoeren van het onderwijs, de examinering en de kwaliteitszorg. Een belangrijk verschil met bol en bbl is dat bij de derde leerweg geen wettelijke voorschriften zijn voor de urennorm en de studieduur. Hierdoor biedt de derde leerweg meer mogelijkheden voor maatwerk. Een (bekostigde of private) mbo-school moet per mbo-opleiding afzonderlijk een diplomalicentie voor de derde leerweg aanvragen bij DUO. Een opleiding in de derde leerweg leidt, net zoals een opleiding in de bol of bbl, op tot hetzelfde mbo-diploma.

Bij de certificaatgerichte leerroute en *praktijkleren* met de praktijkverklaring volgen deelnemers een deel van de mbo-opleiding in de derde leerweg.

6. Diploma, certificaat of mbo-verklaring

Het *mbo* leidt vanouds op voor een mbo-diploma, op één van de niveaus. Maar het diploma is niet meer de enige manier om een mbo-opleiding af te sluiten.

Een mbo-instelling kan verschillende bewijsstukken uitreiken; een mbo-diploma, een mbo-certificaat en een mbo-verklaring (met daarin opgenomen een praktijkverklaring). Studenten kunnen deze ontvangen bij afronding van de mbo-opleiding, of een deel ervan. Zie voor meer uitleg over de inhoud van deze bewijsstukken en wanneer studenten deze kunnen krijgen:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2021/04/16/diploma-s-...>

7. Financiering door gemeenten en UWV

Gemeenten en *UWV* hebben vanuit hun re-integratieverantwoordelijkheid geld beschikbaar voor het financieren van opleidingen dan wel het voorzien in het levensonderhoud van een kandidaat tijdens de opleiding (leren en werken met behoud van uitkering). Ook werkgevers kunnen bijdragen aan de financiering van opleidingen.

7.1 Gemeenten

Gemeenten krijgen geld voor re-integratie van hun cliënten. Gemeenten zijn zowel verantwoordelijk voor *uitkeringsgerechtigden* onder de *Participatiewet* als voor nietuitkeringsgerechtigden die werk zoeken (*nuggers*). Dat geld zit in het Participatiebudget (onderdeel van het gemeentefonds). Dit betekent dat gemeenten zelf bepalen of er geld wordt vrijgemaakt voor *scholing* en opleiding. Dit wordt vastgelegd in de re-integratieverordening en in nadere beleidsregels. Of bijvoorbeeld in een speciaal scholingsplan (voor onderkant *arbeidsmarkt*/ grote afstand arbeidsmarkt, laagopgeleiden, laaggeletterden, etc.).

Voorbeeld beleidsregels:

[gemeente Heerhugowaard](#)

7.2 UWV

UWV voert de volgende *uitkeringen* uit, en heeft bij veel daarvan ook een taak en middelen voor re-integratie:

- *WW*
- *WAO*
- *WIA (IVA en WGA)*
- *Wajong*
- *WAZ*
- *Ziektewet*

UWV heeft de Beleidsregels Scholing. Daarin wordt bepaald aan welke voorwaarden een opleiding dient te voldoen om door UWV te worden aangemerkt als een noodzakelijke *scholing*. In het algemeen geldt voor UWV dat uitstroom naar duurzame arbeid wordt gestimuleerd. Als daarvoor scholing noodzakelijk is kan dit onder voorwaarden door UWV worden gefinancierd en zo mogelijk met behoud van uitkering worden gevolgd. Scholing in combinatie met betaalde arbeid kan consequenties hebben voor de uitkering. Het gaat om maatwerk en wordt per kandidaat wordt bekeken, en er is dus geen algemeen geldende uitspraak over te doen.. Bij een noodzakelijke scholing financiert UWV de kosten, mits de instelling die de scholing aanbiedt voldoet aan de inkoopvereisten die UWV heeft neergelegd in het Inkoopkader Scholing. Indien de scholing niet als noodzakelijk wordt aangemerkt door UWV, mag de kandidaat deze wel volgen, maar zonder vrijstelling van sollicitatieactiviteiten of andere verplichtingen die voortvloeien uit de uitkering. Een scholing die niet wordt gezien als noodzakelijk wordt in principe niet door UWV gefinancierd.

8. Enkele belangrijke begrippen

Wie als professional bezig is met *scholing* en opleiding van werkzoekenden via leerwerktrajecten komt vaak de volgende begrippen of initiatieven tegen.

Startkwalificatie

Een [startkwalificatie](#) is een diploma *mbo* niveau 2 of hoger, havo of vwo. Een startkwalificatie wordt beschouwd als het minimale onderwijsniveau dat nodig is om serieus kans te maken op duurzaam werk.

Programma Leren en Werken

Het Programma Leren en Werken, gefinancierd door het ministerie van SZW, bestaat sinds eind 2009 en heeft als doel de aansluiting tussen onderwijs, opleidingsmarkt, *arbeidsmarkt* en arbeidsmarktkansen te versterken. Speerpunten zijn:

- het bevorderen van werkend leren
- loopbaanadvies
- het gebruik van het Ervaringscertificaat (EVC) Hiertoe zijn in alle arbeidsmarktregio's een of meer *Leerwerkloketten* gevormd.

Leerwerkloketten

[Leerwerkloketten](#) zijn regionale samenwerkingsverbanden van onderwijs, ondernemers, gemeenten en UWV. Leerwerkloketten werken onder andere samen met *SBB*, sectoren en brancheverenigingen, RMC en MKB. De Leerwerkloketten ontwikkelen activiteiten, arrangementen, producten en diensten die de aansluiting tussen opleidingen en arbeidsmarkt verbeteren. 22 Werkzoekenden, werkenden, werkgevers, scholieren en studenten kunnen bij een Leerwerkloket kosteloos onafhankelijk advies krijgen over opleidingen, EVC en werkend leren. [Neem contact op met een Leerwerkloket](#)

Regionaal adviseurs onderwijs-arbeidsmarkt

De aansluiting tussen *beroepsonderwijs* en bedrijfsleven is vaak regionaal. Acht regionaal adviseurs onderwijs-arbeidsmarkt van SBB werken daarom in 35 arbeidsmarktregio's in Nederland. Zij bevorderen

de verbinding van het onderwijs met de arbeidsmarkt met beleidsadviezen en producten en diensten. De [regionaal adviseur](#) werkt binnen het SBBregioteam samen met de regiocoördinator en de adviseurs *praktijkleren*. Zij signaleren knelpunten in de aansluiting van school en leerbedrijf. De regionaal adviseur gebruikt daarvoor landelijke projecten en goede voorbeelden van binnen en buiten de regio.

Leven Lang Ontwikkelen

Een leven lang ontwikkelen is een benadering die geheel en al past in de inzichten rond duurzame *inzetbaarheid*. De gedachte is dat de arbeidsmarkt voortdurend aan verandering onderhevig is, om verschillende redenen. Dat maakt het noodzakelijk dat mensen zich blijven ontwikkelen. Daarbij past een leercultuur, die echter zeker nog geen gemeengoed is. Dit geldt zowel voor werkenden als voor werkzoekenden. De ministers Koolmees van SZW en Van Engelshoven van OCW hebben in een [brief](#) (september 2018) aan de Tweede Kamer de kabinetsplannen rond LLO toegelicht.

Kennispunt MBO Leven Lang Ontwikkelen

Het [Kennispunt MBO Leven Lang Ontwikkelen](#) is gericht op de mbo-scholen. Zij worden ondersteund bij het ontwikkelen van maatwerk voor volwassenen, aansluitend bij de landelijke ambities met betrekking tot een leven lang ontwikkelen. Het kennispunt verzamelt actief zowel goede voorbeelden als nog resterende knelpunten bij de scholen.

Studiefinanciering

Wie een opleiding aan mbo (uitsluitend de bolvariant), *hbo* of universiteit doet, kan [studiefinanciering](#) krijgen. Om als mbo-student in aanmerking te komen moet de kandidaat een bol-opleiding volgen, minimaal 18 jaar zijn, maar jonger dan 30 op het moment dat de studiefinanciering ingaat. Als de kandidaat studiefinanciering heeft en 30 wordt, loopt de studiefinanciering gewoon door. In andere gevallen is het *levenlanglerenkrediet* wellicht een alternatief. Studiefinanciering is over het algemeen niet voldoende om te voorzien in het levensonderhoud. Daarom zijn er mogelijkheden om bij te lenen en bestaat voor bepaalde groepen een aanvullende beurs.

Levenlanglerenkrediet

Het levenlanglerenkrediet is een lening om het lesgeld van een opleiding aan mbo (uitsluitend de bolvariant) of het collegegeld van een opleiding aan hbo of universiteit, te kunnen betalen. Het is beschikbaar voor iedereen tot 55 jaar. Voorwaarde is dat iemand geen recht meer heeft op studiefinanciering. Het krediet is per jaar maximaal 5 keer het bedrag aan wettelijk lesgeld, en kan niet meer zijn dan daadwerkelijk wordt betaald aan lesgeld. Dit kan voor de duur van een studie. Het levenlanglerenkrediet kan worden aangevraagd bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

9. Voorbeelden

Voorbeeld 1. Kweekvijvers WSPNOB

De [kweekvijvers](#) zijn een project van het Werkgeversservicepunt Noordoost-Brabant in samenwerking met roc's, werkgevers en *SBB*, dat werkgevers helpt bij hun zoektocht naar goed personeel. De kweekvijvers gaan uit van het principe leren op de werkvloer, in de praktijk. Voor werkgevers is het aantrekkelijk omdat ze daarmee hun personeelstekort kunnen aanpakken.

Het kweekvijver-project richt zich op de sectoren logistiek, bouw, elektra, schilderen, schoonmaak, zorg en personenvervoer. De kandidaten volgen eerst een voortraject. Kandidaten zijn mensen die nog geen *startkwalificatie* hebben, maar deze wel kunnen behalen met de juiste begeleiding. Denk aan jongeren zonder diploma, vergunninghouders of *langdurig werklozen*. Deze kandidaten worden na het voortraject gekoppeld aan een werkgever die een tekort heeft aan goed geschoold personeel. Bij die werkgever gaan ze eerst 3 maanden proefdraaien. Zo leren werkgever en kandidaat elkaar kennen. Na 3 maanden proefdraaien, start de bbl 1 traject. Kandidaten gaan dan 4 dagen werken en 1 dag naar school.

Voortraject

Voordat deelnemers in een bedrijf komen, hebben ze een voortraject doorlopen van 3 maanden. In dit voortraject ontwikkelen ze verschillende competenties. Ook taal neemt daar een belangrijke plaats in: de

Nederlandse taal, maar ook de vaktaal en communicatie op de werkvloer. Daarnaast is er veel aandacht voor praktijkervaring en het behalen van branche erkende certificaten (zoals bv een heftruckcertificaat of VCA, RAS schoonmaak of taxipas). Dit voortraject zorgt voor een verhoogde kans op een goede match met een werkgever.

Matching

Tijdens de laatste weken van het voortraject wordt gestart met de matching van de deelnemers met bedrijven: bij welk specifieke werksoort en bedrijfscultuur past een deelnemer het best?

Proefplaatsing

Het WSP Noordoost-Brabant stelt op basis van deze matching deelnemer(s) voor aan werkgevers. Indien dit leidt tot een klik, kan de werkgever via een proefplaatsing van maximaal 3 maanden kijken hoe de werknemer functioneert. Een deelnemer ontplooit zich verder in deze periode. Tijdens deze proefperiode werkt de deelnemer met behoud van uitkering. Om mee te kunnen doen, dient het bedrijf een erkend leerbedrijf te zijn en een praktijkbegeleider beschikbaar te stellen met enkele jaren ervaring en minimaal hetzelfde opleidingsniveau als waarvoor de deelnemer wordt opgeleid.

Begeleiding

Tijdens de proefplaatsing wordt de deelnemer begeleid door een praktijkbegeleider vanuit het bedrijf. Het WSP Noordoost-Brabant stelt een jobcoach beschikbaar. Deze bespreekt samen met de werkgever en de praktijkbegeleider de voortgang van de werknemer, en kan worden ingeschakeld bij problemen.

Start bbl traject

Na een succesvol verlopen proefplaatsing start de deelnemer met een bbl traject en krijgt een eenjarig contract van minimaal 28 en max 32 uur per week bij het bedrijf. Tijdens het dienstverband heeft de werkgever recht op 1 jaar leerwerksubsidie voor de bbl traject en blijft de jobcoach van het WSP hem en de deelnemer begeleiden.

Samenwerkingspartners

Het WSP Noordoost-Brabant werkt voor de Kweekvijvers samen met Werkvloer-INT-The Knowledge, Bouwmensen/inframensen, IW, MVO Solutions-van Gerwen, ROC de Leijgraaf en Koning Willem 1 College.

Voorbeeld 2. Basiszorg

Via bbl aan het werk in de zorg

“Wil iedereen die in de zorg wil werken en mboniveau 3 of 4 aankan zich melden? Ervaring is niet noodzakelijk.” Dit was kort samengevat de oproep voor een informatiebijeenkomst over het traject [Basiszorg Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen](#), een initiatief van zorginstellingen en onderwijsinstelling Aventus in de regio rond Apeldoorn. Er kwamen bijna tweehonderd mensen op af, van 17 tot 55 jaar, van wie een aantal al werk had, maar zich graag wilde laten omscholen. Op de bijeenkomst waren acht zorginstellingen uit de regio vertegenwoordigd. Deelnemers konden bij hun twee favoriete potentiële werkgevers op speeddate. Verliep die kennismaking goed, dan werden zij uitgenodigd voor een vervolgesprek en een capaciteitenonderzoek. Van de zeventig deelnemers in wie de instellingen serieus geïnteresseerd waren, zijn uiteindelijk vijftig mensen geselecteerd voor een BBL-traject. Dertig van hen volgen het tweejarige traject voor Verzorgende in de individuele gezondheidszorg (VIG) op mboniveau 3, de andere twintig doen de driejarige BBL Verpleegkunde op mbo-niveau 4.

Begeleiding

De VIG-kandidaten begonnen met een tiendaagse opleiding Basiszorg ADL (Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen), waarin zij leerden hoe je cliënten helpt bij het aankleden, verplaatsen, eten, drinken en wassen. Daarna hebben zij stage gelopen, gevolgd door een *proefplaatsing*. Vervolgens is hun BBL gestart. Zij gaan een dag in de week naar school en werken minimaal 16 uur in de week als verzorgende of verpleegkundige. Alhoewel er meer geïnteresseerden waren, zijn in een tweede tranche nogmaals dertig kandidaten begonnen. Op dit moment is er onvoldoende begeleiding om meer plekken open te stellen

Voorbeeld 3. Praktijkverklaringen in regio Groot Amsterdam

Regio Groot Amsterdam is eind 2019 gestart met *praktijkleren* met de praktijkverklaring, waarbij de deelnemer in de meeste gevallen geen lessen volgt en geen examen doet, maar [op basis van persoonlijke mogelijkheden](#) aan de slag gaat met werkprocessen. Dat doet hij of zij bij een erkend leerbedrijf, onder begeleiding van een ervaren praktijkopleider. In de regio zijn de eerste praktijkverklaringen uitgereikt. Dankzij de goede samenwerking tussen scholen en bedrijven, onder regie van Sociaal Werkkoepel Amsterdam, zijn inmiddels 58 deelnemers (d.d. maart 2021) op weg naar een praktijkverklaring. Wethouder Rutger Groot Wassink is er zeer over te spreken: “Praktijkleren is een mooie manier om werken en leren te combineren. Het biedt kansen aan mensen die zich niet gemakkelijk zelfstandig bewegen op de *arbeidsmarkt*.”

Voorbeeld 4. Mbo-entreeopleiding moet kans op werk vergroten

Rutger Evertzen heeft een uitkering en werkt als vrijwilliger twee dagen op een zorgboerderij waar hij allerlei klusjes doet. De 39-jarige Gorenaar voelt zich daar als een vis in het water en wil zich verder ontwikkelen. Maar dan heeft hij *scholing* nodig. Daarom heeft Evertzen zich aangemeld voor de gratis éénjarige mbo-entreeopleiding, een initiatief van de stichting Anpak'n, het roc van Twente en de gemeente Hof van Twente.

Leeftijd

In totaal hebben zich 28 werkzoekenden voor de opleiding gemeld. De leeftijd van de deelnemers varieert van zo'n 20 tot 60 jaar. Ongeveer de helft is van allochtone afkomst, veelal zijn het statushouders. De docenten Tessa Kleizen en Marlinde Kemperink van het roc van Twente hebben met alle belangstellenden intakegesprekken gevoerd. Kleizen: “In die gesprekken werd duidelijk dat ze zeer gemotiveerd zijn om aan de slag te gaan voor een betere toekomst. Er zitten ook mensen bij die in hun geboorteland wel een diploma hebben gehaald, maar dat in Nederland niet wordt erkend.”

Het was de stichting Anpak'n die het voortouw voor de nieuwe opleiding nam. Anpak'n probeert kansen van moeilijk bemiddelbare *werklozen* te vergroten en houdt zich bezig met projecten die de verandering naar een duurzame(re) samenleving versnellen. „We merkten dat voor veel mensen de drempels te hoog te zijn om actie voor scholing te ondernemen. Daarom zijn we hiermee gekomen en hebben we het uitvoerig met het ROC van Twente en de gemeente besproken”, vertelt Gerard Willems van Anpak'n.

Vaardigheden

De deelnemers krijgen zes uur in de week les en gaan wekelijks 16 tot 20 uur aan de slag bij een bedrijf of organisatie om (werk)ervaring op te doen. In de opleiding leren ze algemene vaardigheden als samenwerken, instructies opvolgen, op tijd komen en netjes werken. Daarnaast krijgen ze les in rekenen, Nederlands en digitale vaardigheden en ondersteuning bij het vinden van een leer/werkplek op maat. Bekeken wordt of de statushouders extra taallessen nodig hebben.

De twee entreeklassen worden een bbl-opleiding op niveau 1, het laagste niveau. Na het behalen van hun entreediploma kunnen de deelnemers doorstromen naar een mbo-opleiding op niveau 2.

Gebaseerd op [bericht uit dagblad Turbantia](#)

Voorbeeld 5. Helpende Zorg & Welzijn

[Roc Midden Nederland en Zorgwacht](#), een maatschappelijke onderneming werkzaam op het gebied van wonen, zorg en welzijn, verzorgen samen een beroepsbegeleidende opleiding voor Helpende Zorg & Welzijn, een bbl-opleiding op niveau 2. Ook de gemeente Utrecht is betrokken bij het traject. Studenten gaan meteen in de praktijk aan de slag en ondersteunen ouderen en kwetsbare mensen die zorg nodig hebben. Iedereen zonder diploma, die aan het werk wil in de gezondheidszorg hiervoor in aanmerking kan komen. In de praktijk zijn het volwassenen, bekend bij de gemeente, met een zekere afstand tot de *arbeidsmarkt*. Zij vinden via dit traject een opleiding en een baan. Voor de gemeente is het een win-situatie. Het is ook in het belang van de gemeente dat bijvoorbeeld kwetsbare ouderen worden

geholpen. Eén dag in de week krijgen studenten een volle lesdag onderwijs bij Zorgwacht. De docenten komen van het roc, maar ook vanuit Zorgwacht. Daarnaast zijn de kandidaten aan het werk

Voorbeeld 6: Dirksen opleidingen leidt mensen met een uitkering op tot allround telecom-monteur

Dit [voorbeeld van Dirksen Opleidingen](#) laat zien op welke wijze mensen die nu langs de kant staan, worden opgeleid en aan het werk zijn als allround telecom-monteur.

Wat doet dirksen opleidingen?

Dirksen Opleidingen is opleider binnen de Technische IT en verzorgt binnen dit vakgebied meer dan 200 opleidingen en trainingen. Van korte branchegerichte trainingen tot wettelijk erkende *mbo*- en *hbo*-opleidingen. Dirksen is actief binnen de sectoren Telecom, Industriële automatisering, Datacom & netwerken, Elektrotechniek en de IT.

Wie worden er door dirksen opleidingen opgeleid?

In samenwerking met VolkerWessels Telecom en KPN heeft Dirksen Opleidingen een opleiding Inhome Monteur Total Connectivity ontwikkeld. Deze opleiding van 8 weken leidt de deelnemer op tot allround telecom-monteur. Deze allround monteur verzorgt de installatie en het onderhoud van Internet, Wifi, I-TV en telefoon bij de klanten van KPN. Voor deze functie binnen de telecom wordt met name gezocht naar mannen en vrouwen die vanuit een uitkering op zoek zijn naar nieuwe arbeidskansen binnen de IT. Door middel van een door Dirksen verzorgde intake wordt gekeken of potentiële kandidaten leerbaar (theoretisch en praktisch) zijn voor deze functie.

Wat is het resultaat?

Na de opleiding voert de monteur circa 2 weken onder begeleiding werkzaamheden uit bij klanten, waarna de monteur zelfstandig op pad gaat. Na dit traject kunnen de deelnemers instromen in een mbo BBL-opleiding niveau 3. Dankzij dit traject zijn 184 mensen weer aan het werk.

'Snel inzetbaar door koppeling tussen theorie en praktijk'

Fred Straatsma (Director Services bij VolkerWessels Telecom): *“Door de mensen zelf op te leiden en in ze te investeren, blijft de kwaliteit gewaarborgd en voelen de mensen zich ook meer verbonden met ons bedrijf. Dirksen is goed in staat om de theorie en praktijk met elkaar te verbinden en te vertalen naar de cursist. De kandidaten pikken daardoor de lesstof snel op, waardoor ze ook snel inzetbaar zijn. De buddy's (praktijkbegeleiders) helpen daar ook bij. Zij ondersteunen de monteurs in de praktijk.”*

Met wie werkt dirksen opleidingen samen?

In dit voorbeeld werkt Dirksen Opleidingen nauw samen met de opdrachtgever VolkerWessels Telecom en de 4 partners van VolkerWessels Telecom, te weten StartPeople, Detamo, Careermaker en DTNW. Meer weten over dit initiatief? www.dirksen.nl

Voorbeeld 7. Entree-opleiding mbo Rijnland

Maatwerk, daar schrikt het *mbo* Rijnland niet voor terug. Zo kunnen kwetsbare jongeren terecht bij [School@work](#) en voor mannen met een grote afstand tot de *arbeidsmarkt* is er de entreeopleiding fietstechniek in Zoetermeer. Maar het grootste voorbeeld van maatwerk in het kader van een leven lang ontwikkelen is het traject Assistent dienstverlening & zorg. Een traject waar al vijf jaar lang ieder half jaar een groep van voornamelijk vrouwen, variërend in leeftijd van achttien tot zestig jaar, aan deelneemt. Het gaat onder andere om volwassen vrouwen die nauwelijks de Nederlandse taal spreken. Maar ook mensen die nooit gewerkt hebben of al jaren lang geen werk meer hebben kunnen deelnemen aan dit traject. Het roc werkt hierin nauw samen met Stichting Piëzo, een organisatie die mensen stimuleert hun talenten en vaardigheden te ontdekken en verder te ontwikkelen door deel te nemen aan trainingen en activiteiten. De stichting legt het contact met de mensen. *“Dankzij de nauwe samenwerking met de stichting Piëzo lukt het ons mensen te bereiken die mogelijk een entreeopleiding kunnen én willen volgen”, aldus Astrid Dijkhuizen van mbo Rijnland. “Wij bekijken vervolgens over welke taal- en rekenvaardigheden iemand beschikt en of mbo Rijnland kan helpen om dit naar een hoger niveau te brengen door middel van een voortraject taal en rekenen. Uiteindelijk stroomt een deel van de mensen door naar het onderwijs.”*

Het onderwijs- en examenprogramma wordt verzorgd door mbo Rijnland. Piëzo regelt de werkplekken en zorgt voor extra begeleiding. Hun vrijwilligers bieden ondersteuning op de werkplek van de entrestudenten en zijn beschikbaar om vragen te beantwoorden over geldzaken of andere praktische zaken waar de studenten tegenaan lopen.

Voorbeeld 8. Menskracht 7

Menskracht 7 is een initiatief van ROC Mondriaan waaronder alle contractactiviteiten vallen. [Menskracht 7](#) ontwikkelt zelf een aanbod aan cursussen en opleidingen voor mensen met een afstand tot de *arbeidsmarkt*. Dat doen ze in samenwerking met gemeenten, het bedrijfsleven en ROC Mondriaan. Alles wat Menskracht 7 doet is maatwerk, passend bij de doelgroep die weer aan het werk moet worden geholpen. *“Ik vraag altijd aan klanten, bijvoorbeeld het Werkgevers-servicepunt, wat het beoogde resultaat is en wat ze willen terugzien aan het eind van een traject. Vervolgens gaan we in gesprek over de manier waarop we leerstof kunnen vertalen naar de behoefte van de potentiële werknemers.”* Dat vraagt inlevingsvermogen van de docenten die verbonden zijn aan Menskracht 7 en ROC Mondriaan. Sterker nog: een standaardaanpak is er niet, aldus Vollers. *“We hebben leerkrachten nodig met goed ontwikkelde pedagogische en didactische vaardigheden, die continue willen verbeteren. Docenten die kunnen inspelen op de situatie en zien dat de actualiteit van de dag soms belangrijker is dan het onderwijsprogramma dat je in je hoofd hebt.”*

Voorbeeld 9. Handhaver toezicht en veiligheid

Gemeente Kampen heeft samen met Landstede MBO uit Zwolle een [fietsenproject](#) opgezet waarbij *mbo*-studenten de afdeling Toezicht en Handhaving versterken. De gemeente Kampen wil dat burgers de fietsen op de juiste plekken parkeren. De studenten helpen dit voor elkaar te krijgen. In drie maanden worden de studenten wegwijs gemaakt in het vak van BOA. Edwin Beekman is coördinator van het fietsenproject en begeleidt de *mbo*-studenten. Volgens Edwin is het belangrijk om studenten te laten meelopen in de wereld van de handhaving. *“In het begin hebben ze weinig idee van wat handhaving inhoudt. Daarom laten wij de studenten meelopen in de problematiek van wat er speelt in wijken. Op deze manier leren ze hoe ze met mensen moeten omgaan, zien ze wat er allemaal gebeurt op straat en leren ze verdachte situaties in te schatten.”*

Colofon

Deze infographic is een initiatief van het ministerie van Sociale Zaken en *Werkgelegenheid* en de MBO Raad, in samenwerking met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Samenwerkingsorganisatie *Beroepsonderwijs* Bedrijfsleven (*SBB*) en de *Programmaraad Regionale Arbeidsmarkt*. De infographic is gemaakt door Peter van Eekert (ARCO SZ). De grafische vormgeving was in handen van Meine Steenbakkers. De infographic geeft een beeld van de stand per oktober 2019 en zal worden aangevuld als daartoe aanleiding is.

De infographic is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld.

Aan de teksten kunnen echter op geen enkele wijze rechten worden ontleend.

Samenvatting

Om werkzoekenden te ondersteunen bij het vinden van werk kan om- of bijscholing noodzakelijk zijn. De werkwijzer ‘Leren en werken via het *mbo*’ geeft inzicht in bestaande en nieuwe mogelijkheden om werken en leren te combineren en zo duurzame *inzetbaarheid* van de kandidaat op de *arbeidsmarkt* te vergroten. Naast de werkwijzer op de website met uitgebreide informatie is ook een overzichtelijke samenvatting op A4-formaat gemaakt. Dat geeft in een oogopslag de mogelijkheden met een korte omschrijving weer. Dit

kunt u als hand-out printen of als digitale pdf delen met uw netwerk.

[Samenvatting Werkwijzer Leren en Werken in het MBO voor werkzoekenden](#)(2,12 MB)

